

wellicht behoefte aan heeft, zoals naar een concert gaan of oesters eten. Of mist hij misschien seks? Dan kan zij wel een escortmeisje regelen.

Maar niets helpt. Ze besluit weer in het ouderlijk huis te gaan wonen, zodat ze de laatste periode van zijn leven bij haar vader kan zijn. Intussen zetten Jan en zoon Ivan het plan door. Ivan regelt alles tot in de puntjes. Op 19 november, als de verjaardag van Jan gevierd zal worden, moet het gebeuren: eerst het feest, daarna de euthanasie.

Iris past zich ogenschijnlijk aan, maar doet toch een laatste poging om haar vader op andere gedachten te brengen. Onder het mom van het halen van feestspullen bij de groothandel, ontvoert ze hem. Ze heeft een huis in de bergen gehuurd en alle benodigde spullen bij zich. In dat besneeuwde landschap komt het tot een confrontatie tussen vader en dochter. Iris wil weten waarom hij dood wil. Hij heeft daar geen antwoord op. Woedend gooit ze een stuk servies door een ruit. Een symbolisch gebaar: nu kun je naar buiten kijken. Er komt frisse lucht binnen, het lucht op. Maar in een winkel zoekt Jan een nieuwe ondoorzichtige ruit van matglas uit, als symbool dat hij bij zijn besluit blijft. Op de terugweg vraagt Iris opnieuw dringend waarom hij dood wil. Jan heeft er nog steeds geen woorden voor. Het gesprek leidt tot een catharsis waarin beiden een diepe band van liefde voor elkaar ervaren. Iris kan hem nu loslaten; ze accepteert zijn keuze.

Terug in Nederland wordt de verjaardag feestelijk gevierd met veel gasten die na afloop vrolijk uitgezwaaid worden. Nu is het zover, het gaat gebeuren. Zoon Ivan krijgt het te kwaad. Hij kan en wil er niet bij blijven. Iris blijft wel. Ze is verdrietig, maar is op ingetogen wijze aanwezig als Jan zijn medicatie inneemt. De 'pink moon' is de eerst supervolle maan in april; het moment dat de winter achter je ligt. Je kunt dan gaan zaaien, je richten op de toekomst. Het betekent loslaten, opnieuw beginnen, wedergeboorte. En dat voltrok zich innerlijk in Iris. Zij leerde accepteren, zonder haar liefde te verliezen.

De film gaat over existentiële thematiek, maar kent toch komische en luchtige momenten. Mooi is de muziekkeuze die stiltes ondersteunt als er geen woorden voorhanden zijn. De film roept veel vragen op: is het mogelijk om iemands keuze te begrijpen

als die rechtstreeks ingaat tegen je eigen gevoelens? Of: had Jan een ander besluit kunnen nemen als hij had geleerd gevoelens van rouw onder woorden te brengen? Was zijn lijden ondraaglijk en, zo ja, wat is dan ondraaglijk? Mag je zo'n eigenzinnige keuze voor euthanasie maken, terwijl je weet dat je anderen die jou lief hebben zoveel pijn bezorgt? Kortom: *Pink Moon* is een film die een moeilijk en discutabel onderwerp als euthanasie bespreekbaar maakt. Voor geestelijk verzorgers is het een mooie en geschikte film voor een groepsgesprek.

I. Brouwer was voorheen docente aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht. E-mail: ibrouwer@ziggo.nl.

Diverse auteurs, **Onder de paardendeken. Russische winterverhalen**

Van Oorschot, 2017. ISBN 9789028223103. Gebonden; 208 pagina's; prijs € 20,00

Uitgeverij Van Oorschot gaf in 2017 voor het eerst de verhalenbundel *Onder de paardendeken* uit met daarin veertien Russische winterverhalen. Inmiddels is er een vijfde druk uitgebracht van deze zeker ook voor geestelijk verzorgers interessante publicatie. Hoewel ik meteen werd gepakt door verhaal nummer één, belicht ik hier als eerste verhaal nummer acht: *Kerstspoken*. In deze vertelling neemt Maksim Gorki ons mee naar het moment dat hij net klaar is met het opschrijven van een nieuw kerstverhaal. Tevreden legt hij dat manuscript op tafel en gaat slapen. In zijn droom vindt er dan een confronterende reflectie plaats via 'een stem' die hem bevraagt. Hierbij moest ik meteen denken aan de situatie dat je als geestelijk verzorger naar eer en geweten een overdenking hebt geschreven of een (kerst)verhaal hebt uitgekozen. En daarover tevreden bent. En dat je dan vervolgens toch even iets van twijfel ervaart: is het zelf vervaardigde wel goed, respectievelijk is de gemaakte keuze wel de beste?

Gorki's verhaal werkt dit type vragen uit op een aansprekende manier. Niet alleen verschijnt die 'stem' in zijn droom, ook doemen de twee hoofdpersonen van zijn laatste verhaal op. Om gevolgd te worden door alle andere hoofdfiguren uit zijn

eerder kerstverhalen. Is dit niet een overdreven manier om het thema neer te zetten? Zoals hij dat doet, niet. De vertelling voelt droomlevensecht aan en dat maakt die onderliggende gewetensvraag pregnant en daardoor aansprekend en oprecht. De schrijver blijkt onmiskenbaar niet heen te kunnen om deze, wezenlijke, vraag: waarom hij alle verhaalpersonen liet sterven van de winterkou. Nadat hij zich verdedigd heeft – door hun doodsstrijd te schilderen wil hij menselijke gevoelens opwekken om zijn lezers te ontroeren – krijgt hij met een krachtig tegenargument de wind van voren.

Wat er de volgende ochtend met het manuscript gaat gebeuren, ligt voor de hand. Maar dat is niet de essentie van dit verhaal. Het beeldt eerst en vooral de zelfreflectie mooi uit en brengt dat gebeuren dichtbij misschien wel elke lezer. Want wie twijfelt er nou nooit tenminste even over een eigen product of een keuze? En hoe verhouden zich de eigen intenties en doelen met de middelen om dat te bereiken? Ook kan juist dit verhaal in groeps gesprekken dienstdoen om bijvoorbeeld het thema goede bedoelingen aan de orde te stellen.

In het dertiende verhaal uit de bundel, *Mijn laatste Kerstmis* van Michail Zosjtsenko, gaat het over een 'handig-misbruik-van-de-situatiemaker' en over goedgelovigheid. De auteur is met de trein op weg naar Petrograd en hij strandt met een groepje medereizigers op een klein station ergens *in the middle of nowhere*. Het is daags voor kerst. De vertraagde trein zal pas de volgende ochtend om acht uur aankomen. Een keurig vroom heertje met een overjas en een hoge bontmuts pakt de groep genadeloos in. Hij belooft hen bij een kerkje in de buurt dat hij kent, tegen betaling eten te gaan halen.

In het zevende verhaal, *Krekel* van Ivan Boenin, gaat het over jeugdige overmoed van een zoon en de vitaliteit van een vader die niet eens echt zijn vader is. Schoenlapper Krekel – zijn bijnaam – vertelt over hun gezamenlijke lotgevallen en het verdwalen in een mistige sneeuwnacht. Hij alleen kan hun dwaaltocht navertellen. Het verhaal eindigt

heel sterk en geeft een verrassend antwoord op de vraag waarom hij nog leeft.

Een echte kerststory ook, maar dan weer heel anders dan het – eveneens door Gogol geschreven – tweede verhaal in de bundel gaat over een man die zozeer aan zijn tot op de draad versleten jas hecht die dat die hem steeds laat oplappen totdat het echt niet meer kan ...

Verhaal nummer één, ten slotte, nam mij meteen mee naar midden in de winter, terwijl ik het toch midden in de zomer las. Zoals het bij een echt kerstverhaal hoort, is het verhaal heel overzichtelijk verteld, maar met wonderlijke verwickelingen. En het heeft een ontknoping van eind goed al goed. De mij voorheen onbekende auteur Vladimir Vojnovitsj stuurt een moeder haar man erop uit om een kerstboom aan te schaffen voor oudjaar. Want dan komt de nieuwe vriend met hun dochter mee om kennis te maken. Die aanschaf heeft flink wat voeten in de aarde, maar loopt eerst fout af. Vervolgens komt die boom op een heel bizarre wijze toch in huis.

Elk van de veertien verhalen is herkenbaar en toegankelijk. In de kern zijn ze tijdloos en algemeen menselijk. Allemaal spelen ze zich af in de winter. Sneeuw, mist en kou versterken op de voor- of achtergrond de sfeer. Meerdere van deze kortere (en soms wat langere) verhalen zijn zeker interessant voor een gebruik als voorleesverhaal in de kerstperiode. Hebben we juist dan soms niet behoefte aan passende wat onbekendere en niet-traditionele verhalen? Zeker dan willen we een zinnig verhaal kunnen voorlezen aan een tegenwoordig qua levensbeschouwelijke achtergrond brede groep mensen. En voor wie kan instemmen met de gedachte dat het zeker ook voor geestelijk verzorgers belangrijk is geregeld kennis te nemen van goede literatuur, die kan zich alleen al daarom overgeven aan deze prachtige bundel verhalen.

Freek Boon is humanistisch geestelijk verzorger bij Doel Delfland - onderdeel van Stichting GGZ Delfland te Delft; f.boon@ggz-delfland.nl